

Sayın Başkan, Sayın Divan, TÜSİAD'ın Değerli Üyeleri, Sayın Basın Mensupları,

TÜSİAD Yüksek İstişare Konseyi Başkanlık Divanı adına hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Altı ay önce gerçekleştirdiğimiz Yüksek İstişare Konseyi toplantımızda TÜSİAD'ın kuruluşunun ellinci yıl dönümü için hazırladığımız “Yeni Bir Anlayışla Geleceği İnşa” başlıklı çalışmamızı tanıtmıştık.

O günkü konuşmamda gerilimlerin şiddetli biçimde üst üste yığıldığı tarihsel dönemlerden geçtiğimizi belirtmiştim.

Geleceğin, geçmişten ve bugünden radikal biçimde farklı olacağını ve karşı karşıya olduğumuz tehditlerin en başında da jeopolitik gelişmelerin olduğunu söylemiştim.

Ama doğrusu bu uyarıları yaparken, birkaç ay içinde bizi bu kadar derin bir krizin beklemekte olduğunu tahmin etmemiştim.

Son on beş yıla bakıyorum: 2008 krizi, Covid-19 pandemisi, iklim krizi ve şimdi de Ukrayna krizi.

Tam en kötüsünü geride bıraktık artık toparlanma dönemi dediğimizde yepyeni bir krizle karşı karşıya kalıyoruz. “yeni normal” kavramı ilk kez 2008 krizinden sonra gündemimize gelmişti.

Adeta krizlerin sürekli hale gelmesi, belirsizlik ve öngörülemezlik yeni normalimiz oldu.

Peki, krizlerin süregelen hale geldiği koşullarda ne yapmak gerekiyor?

Bunun hiç şüphesiz kesin ve tartışmasız bir yanıtı yok.

Farklı birçok kriz görmüş herkesin aklına geleceği gibi cevap ihtiyatlı olmaktan ve değişen koşullara uyum yeteneğini artırmaktan geçiyor.

“Yeni bir krizle karşılaşma ihtimali yok; yakında düzlüğe çıkarız” varsayımıyla hareket etme lüksümüz yok.

Elimizdeki imkanları tedbirli kullanmak ve en önemlisi de bünyemizi kuvvetlendirmek zorundayız.

İzninizle bunları biraz açmak istiyorum.

İçinde bulunduğumuz kaotik ortamda karşılaştığımız her kriz daha ilk anda çok kuvvetli bir takım etkiler yapıyor.

Ancak şiddeti söndükten sonra bile krizlerin etkileri farklı alanlarda devam ediyor.

Her kriz uzun vadede içinde yaşadığımız düzen üzerinde dönüştürücü bir etki yaratıyor.

Bu dönüştürücü etkilerin üst üste eklenmesinin sonucu ise topyekün bir değişim.

Bu değişimin ikili boyutu artık belirginleşmiş durumda: bir yandan dünyadaki jeopolitik dengeler, bir yandan da küresel ekonomi politik değişiyor.

Yakın geleceğe baktığımızda dünya ekonomisinin tam da pandeminin yol açtığı resesyondan çıkmaya hazırlandığı bir aşamada patlak veren Ukrayna krizinin etkisi ile sert bir darbe alması kaçınılmaz.

Bu kez karşı karşıya kaldığımız sorun stagflasyon.

Çünkü hem üretimin yavaşlaması hem de fiyatların artması kaçınılmaz.

Enerji, gıda ve başka temel mallarda fiyat artışı ve tedarik sorunları en çok Avrupa'yı ve bizi olumsuz etkileyecek.

Rusya ve Ukrayna dünya buğday ihracatının üçte birini gerçekleştiriyor.

Bu ülkeler aynı zamanda en önemli gübre üreticileri.

Nikel, paladyum ve titanyum gibi bazı metal ve minerallerin arzı açısından da kritik önemdeler.

Ukrayna krizinin yarattığı bu sorunlara Çin'de Covid-19 ölümlerinin yeniden başlaması ile tekrar gündeme gelen kısıtlamalar ekleniyor.

Bu gelişmeler maalesef küresel üretim zincirlerinde yeniden aksamalara yol açacak.

Ukrayna krizinin nihai ekonomik etkisi ise sürecin nasıl geliştiğine bağlı olacak.

Bu nedenle etkiyi bugünden sağlıklı biçimde öngörmek kolay değil.

OECD de gelişmelerin belirsizliği nedeniyle dünya ekonomisinin nasıl bir darbe alacağını tahmin edilmesindeki zorluklara işaret etti ve bu sene ara dönem ekonomik görünüm raporunu olağan formatında yayınlamama kararı aldı.

Bununla birlikte, ilk tahminlere göre bu sene dünya ekonomisindeki büyümenin yüzde 1, Avrupa'da ise yüzde 1.5 puan aşağı inebileceğine dikkat çekti.

Üretim zincirlerindeki aksamaların boyutları, enerji sıkıntıları ve yükselen fiyatlar dikkate alındığında Ukrayna krizinin Avrupa ekonomisi üzerindeki etkilerinin pandeminin etkisini aşabileceğinden korkuluyor.

Enflasyondaki yükseliş her yerde endişelere yol açıyor.

FED başkanı ekonomide fiyat istikrarına dönülmesi konusundaki ihtiyaca dikkat çekti ve bu amaçla ellerindeki araçları kullanacaklarını belirterek faiz artırımlarını başlattı.

Ülkemiz maalesef bu son krize ekonomisinin pek de güçlü olduğu bir ortamda yakalanmadı.

Türkiye hem Ukrayna ve Rusya ile ilişkileri nedeniyle doğrudan hem de Avrupa ekonomisindeki yavaşlama nedeniyle dolaylı olarak etkilenecek.

Yüksek enflasyonun yol açtığı zararları zaten ekonomik ve toplumsal hayatta bir süredir yaşıyoruz.

Enerji, buğday ve gübre fiyatlarındaki artışlar enflasyonist gidişatın toparlanmasını zorlaştıracak.

İhracatta son dönemde sevindirici artışlar elde etmiştik.

Ama Avrupa'daki yavaşlama durumunda ihracat artışını devam ettirmemiz mümkün olmayacak.

Rusya ve Ukrayna'dan gelecek turistlerdeki azalma turizm gelirlerinde beklediğimiz rakama ulaşmamızı engelleyecek.

Artan petrol ve doğalgaz fiyatları ithalat faturamızı kabartacak.

Bütün bu kanallar cari açık üzerinde ilave yük oluşturacak ve TL'nin değeri üzerinde baskı yaratacak.

TL'nin değer kaybı da ithal girdi fiyatları üzerinden enflasyonist baskıyı güçlendirecek.

Enflasyonist baskının ortadan kaldırılması ve fiyat istikrarının sağlanması her şeyden önce para ve maliye politikalarının fiyat istikrarı doğrultusunda uygulanmasını gerektiriyor.

Ancak bu tek başına yeterli değil.

Ekonomi konuşurken genelde hep makroekonomik istikrar konusuna odaklanıyoruz.

Çünkü sağlıklı bir ekonominin üzerinde yükseleceği temel bu.

Ancak makroekonomik istikrarı konuşmak bizi sonuçlarını ancak uzun vadede göreceğimiz üretim, yatırım, istihdam, teknoloji ve yenilik ortamı gibi alanlardaki dönüşüm ihtiyacını konuşmaktan alıkoymamalı.

Çünkü makroekonomik istikrarı bir türlü sağlayamamamızın arkasında da bu sorunlar yatıyor.

Enflasyonun temel sebeplerinden biri üretimin hammadde, ara malı ve yatırım malında ithalat bağımlılığının yüksek olması.

Bu nedenle TL değer kaybedince üretim maliyetleri hızla yükseliyor.

Enerjide ve üretim için temel girdilerde ithalata bağımlılık yıllardan beri çözemediğimiz sorunlar.

Dışa bağımlı olduğumuz sürece dışarıdan enflasyon ithal ediyoruz.

Enerji ve temel girdilerin fiyatları dünyada arttıkça bu artış içeriye enflasyonda yükselme olarak yansıyor.

Enerjide ve üretimde ithalata bağımlılığı azaltmak için doğru bir sanayi stratejisi izlemeli ve kıt kaynakları doğru alanlara yönlendirmeliyiz.

Temel altyapı alanında geçtiğimiz dönemde önemli bir atılım yaptık.

Böylece üretim ve ticaret için zemini sağlamlaştırdık.

Şimdi sıra, bu zemini kullanarak istihdam yaratacak, döviz getirecek sanayi ve tarım tesislerinde.

Ancak üretim derken, altyapı derken sadece geleneksel alanları kastetmiyoruz.

Ekonomik büyümenin, verimlilik artışının, istihdam yaratmanın lokomotifi artık dijital teknolojilerin kullanıldığı iş kolları.

Geleneksel sanayi için ulaştırma altyapısı nasıl önemliyse, bugün de yeni teknoloji alanları geliştirmek için yüksek hızlı sabit ve mobil internet altyapısına ihtiyaç duyuluyor.

Üretim için yatırım, yatırım için de düşük faiz oranları gerekiyor.

Ancak, yatırımları canlandırmak amacıyla faiz oranlarının çok düşük tutulması yüksek enflasyon ortamında tasarrufları cezalandırıyor.

Negatif reel faizler çok yüksek olunca tasarrufların yatırıma dönüşme mekanizması çalışmıyor.

Para tasarrufa yönelmek yerine dövize, altına, emlak yatırımına, ithal elektronik eşyaya ve ithal otomobile yöneliyor.

Bu nedenle üretim yapısını değiştirmeden, ithal girdilere olan bağımlılığı ortadan kaldırmadan, yatırıma yönelecek tasarrufları artırmadan, tarım ve sanayi üretimini hızlandırmadan fiyat istikrarını kalıcı olarak sağlayabilmek mümkün değil.

Bunun birincil koşulu da uzun vadeli politika geliştirmek.

Uzun vadeli politika ihtiyacının en önemli olduğu alanlardan birisi de tarım.

Önce pandemi, ardından Ukrayna krizi tarımda kendi kendine yeterli olmanın ne kadar önemli olduğunu, bunun asla taviz vermememiz gereken bir alan olduğunu bütün açıklığı ile ortaya koydu.

Bugüne kadar sanayide olduğu gibi tarımda da arka arkaya birçok program başlatıldı, birçok proje yapıldı, çeşitli destek programları uygulandı.

Ama bu türlü girişimlerin sonuca etkisi olmadı.

Ne tarım ve hayvancılığın yem, gübre, tohum, mazot gibi temel girdilerinde dışa bağımlılık azaltılabildi, ne üretimde bilgi, teknoloji ve Ar-Ge seviyesi yükseltilebildi, ne verimlilik artırılabilir, ne de köylü ve çiftçilerin üretimden vazgeçerek kentlere göç etmesi önlenemedi.

Tarımsal üretim düşüyor, tarımsal girdilerde dışa bağımlılık yükseliyor, TL değer kaybettikçe ithal girdilerin fiyatları hızla artıyor, ve sonuçta tarım ve gıda fiyatları sürekli yükseliyor.

Artan fiyatları ithalatla dengelemeye çalışmak durumu daha da ağırlaştırıyor.

Çünkü ucuz ithalat karşısında rekabet edemeyen çiftçi üretmekten vaz geçiyor.

Köyünü terk ediyor kente yerleşiyor.

Böylece tarımsal üretim azalıyor ama taleple beraber dışa bağımlılık daha da artıyor.

Peki, biz pahalı üretirken ithalat yaptığımız ülkeler nasıl daha ucuza üretebiliyor?

Çünkü destek vererek tarım ve hayvancılıkta üretim maliyetlerini düşürüyorlar.

Türkiye, uygun iklimi, biyoçeşitliliği, geniş tarım alanları, zengin ürün deseni ve bütün bu imkanların hakkını layıkıyla verebilecek olan çiftçisi ile tarım ve gıdada muazzam potansiyeli olan bir ülke.

Yeterki doğru politikaları iyi bir planlama ile uygulayalım.

Değerli üyeler,

Tekrar Ukrayna krizinin küresel ekonomi politikteki etkilerine dönecek olursak, tartışmalı hale gelen konulardan birisi de küreselleşmenin geleceği.

Popülist, otoriter yönetimlere karşı yeni bir Soğuk Savaş dönemine girilmesinden, çok kutuplu dünyanın belirginleşmesine, her ülkenin kendi içine kapanmasından bütünleşmesini bir adım ileri taşıyan bir Avrupa Birliği'ne kadar birçok senaryo gündemde.

Ancak hangi senaryo gerçekleşirse gerçekleşsin batı arz zincirlerinde çeşitlendirmeye gidecek.

Covid-19 pandemisinden sonra gündeme gelen bu eğilim daha da güçlenecek.

Batı, başta enerji olmak üzere Rusya'ya bağımlılığını azaltmaya çalışırken Rusya da, başta yüksek teknoloji ürünler olmak üzere Batı'ya bağımlılığını azaltmaya ve kendi üretim kapasitesini geliştirmeye çalışacak.

Bu durum, Türkiye'ye enerji koridorları ve arz zincirleri açılarından birçok yeni imkan yaratacak.

Barış tesis edildiğinde belirginleşecek yeni küresel düzende Türkiye'nin elinin bugünkünden daha güçlü olması kuvvetle muhtemel.

Türkiye Ukrayna krizinin başlangıcından beri denge politikası izliyor ve yumuşak gücünü kullanarak krizin sonlanması için ciddi bir çaba gösteriyor.

Bu da Batı bloku içinde Türkiye'ye dönük olarak son yıllarda gözlemlediğimiz tutumda değişikliğe yol açıyor.

Türkiye'nin oynadığı kilit rol Batı ile ilişkilerin daha yapıcı bir zeminde ilerlemesi için de bir fırsat yaratıyor.

Bu da kriz geride kaldıktan sonra ortaya çıkacak küresel ekonomi politikte Türkiye'ye önemli fırsatlar açıyor.

“Geleceği İnşa” çalışmamızda da vurguladığımız gibi, Türkiye için batılılaşma, kalkınma ve demokratikleşme birlikte seyreden eğilimler.

Türkiye'nin Batı ile ilişkilerinin yapıcı bir zeminde ilerlemesi, demokratik hak ve özgürlükler alanının genişlemesi ve ekonomik istikrarın sağlanarak büyümenin hızlanması birbirini destekleyecek gelişmeler.

Bu alanlardan birinde daha ileri gitmek istiyorsak diğer alanlarda da ileri gitmeyi hedeflememiz gerekiyor.

Bu çerçevede, yönetim sistemimizde yapılacak iyileştirmelerin de önemli olduğunu düşünüyorum.

Geçenlerde Cumhurbaşkanımızın da vurguladığı bu nokta küresel sistem içinde gözle görülür hale gelen ülkemizin yumuşak gücünün daha ileri taşınması açısından önem taşıyor.

Bu doğrultuda atılması gereken en önemli adım temel hak ve özgürlüklerin, hukukun üstünlüğü ve adalet sisteminin ve kuvvetler ayrılığının güçlendirilmesi olacaktır.

Geleceği inşa çalışmamızda kurumlar başlığı altında yapmış olduğumuz şu üç öneriyi tekrarlamak isterim:

1. Hukukun üstünlüğü ve yargı bağımsızlığının sağlanması çerçevesinde devletin tüm işlemlerinde hukukla bağlı olması ve etkin hak arama özgürlüğünün güvence altında olması
2. Çoğulcu ve katılımcı demokrasinin güçlendirilmesi; bütün vatandaşlar için tüm hak ve özgürlük alanlarının Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi standartlarında geliştirilmesi, siyasette ötekileştirme, ayrımcılık ve nefret söylemleri ile mücadele edilmesi,
3. Kuvvetler ayrılığını güçlendirmek için denge ve denetleme mekanizmalarıyla yargısal denetimin güçlendirilmesi, şeffaf, hesap verebilir, daha az merkezîyetçi ve etkin bir kamu yönetimi anlayışının yerleşik hale getirilmesi

Bu adımları atabilmek, yeni küresel mimaride önümüze açılan fırsatlardan yararlanma koşullarını sağlayacaktır.

Çünkü biliyoruz ki büyük dönüşümleri gerçekleştirmek için gereken toplumsal seferberliği demokrasinin ve temel hak ve özgürlüklerin gelişkin olduğu toplumlar harekete geçirebilir.

Değerli üyeler,

Küresel gelişmeler ve bunların ülkemiz için taşıdığı önem ister istemez gündemimizin önemli bir parçasını oluşturuyor.

Ancak bir konu var ki insani, ekonomik ve toplumsal boyutlarıyla gündemimizin hep en tepesinde yer işgal etmeyi sürdürüyor: beklenen İstanbul Depremi.

Son dönemlerde arka arkaya yaşadığımız felaketler afetlere hazırlıklı olmanın ne kadar önemli olduğunu bir kez daha hatırlattı.

Yapılan çalışmalara göre, GSYİH'nin üçte birini, ulusal sanayi üretiminin %40'ını, vergi gelirlerinin %46'sını, ihracatın yarısını ve nüfusun neredeyse beşte birini oluşturan İstanbul'da ticari alanların, sanayi ve üretim tesislerinin ve konaklama tesislerinin %60'ı ve eğitim ve kültür kurumlarının, sağlık ve spor tesislerinin %50'ye yakını, deprem riski yüksek alanlarda yer alıyor.

Bu nedenle olası bir deprem karşısında insani, toplumsal ve ekonomik kayıpları azaltmak için hazırlık çalışmalarının tüm ilgili kurum ve kuruluşlar arasında etkin bir koordinasyon ile en kısa sürede tamamlanması en büyük dileğimiz.

Değerli üyeler,

Bugün Yönetim Kurulu seçimimiz var.

Yönetim kurulu başkan adayı olarak Başkanlar Konseyi, TÜSİAD üyesi Sayın Orhan Turan'ı önerdi.

Orhan Bey'i TÜRKONFED'in yönetim kurulu başkanlığı döneminde yakından tanıma fırsatı bulduk.

TÜRKONFED Anadolu'daki SİAD'ları ve sektörel dernekleri kucaklayan bir konfederasyon.

TÜSİAD'ın 1994'den beri SİAD'larla ve sektör dernekleriyle yaptığı işbirliğinin sonucunda Türkiye'deki iş dünyası artık temsil konusunda çok daha güçlü.

KOBİ'ler de, büyük işletmeler de, yerli ya da yabancı sermayeli şirketler de, İstanbul'daki ve Anadolu'daki girişimler de aynı ekonomik ortamı paylaşıyor.

Tüm iş dünyasının derdi de, talepleri de ortak.

TÜSİAD olarak elli yıldır olduğu gibi bundan sonra da demokratik hukuk devleti, laiklik ve piyasa ekonomisi ilkeleri temelinde yaptığımız tespitleri ve önerileri ülkemizin yöneticileri ve kamuoyu ile paylaşmaya devam edeceğiz.

Çünkü ülkemizin potansiyeline yürekten inanıyoruz.

Tüm sorunlarımızın toplumsal uzlaşma ile Meclis çatısı altında çözülebileceğini biliyoruz.

50 yıl önce olduğu gibi bugün de toplumumuzun ileri bir refah toplumuna dönüşmesinde sivil topluma büyük bir görev düştüğünü görüyoruz.

TÜSİAD olarak bu görevi hakkıyla yerine getirmeye gayret ediyoruz.

Bu zorlu görevi yerine getirmek için geçtiğimiz dönemde büyük bir titizlik ve özveri ile çalışmış olan yönetim kurulumuza ve yönetim kurulu başkanımız Sayın Simone Kaslowski'ye Yüksek İstişare Konseyi adına, çok değerli üyelerimiz adına minnettarlıklarımı sunuyor yeni seçilecek Yönetim Kurulu'na da şimdiden başarılar diliyorum.

Konuşmama hepinizi saygıyla selamlayarak son veriyor, dikkatiniz için teşekkür ediyorum.